

הפילהרמונית הישראלית, העונה ה-89

תל אביב: 5 * פילוקלאסיקה * חיפה: 8 * גאלה * יוני 2026

אינגו מצמאכר, מנצח

דניס קוז'וחין, פסנתרן

קונצרט למנויים מס' 5

תל אביב, היכל התרבות ע"ש צ'רלס ברונפמן, אולם הקונצרטים ע"ש לאוי

פילוקלאסיקה | יום ג' | 2.6.26 | י"ז בסיוון תשפ"ו | 20:00

בסיוע משפחת רזניק, מידי התזמורת בארה"ב, לזכרה של סוזן רזניק פישר

קונצרט למנויים מס' 8

חיפה, אודיטוריום חיפה

גאלה | יום ד' | 3.6.26 | י"ח בסיוון תשפ"ו | 20:00

היצירות בקונצרט

קלוד דביסי (1862-1918): משחקים

משך היצירה: כ-20 דקות

דברי הסבר:

על אף ההערכה הרבה שזכה לה, סבל קלוד דביסי מקשיים כלכליים בשנות חייו האחרונות. בלית ברירה הוא הסכים לנצח על יותר ויותר קונצרטים, מה שלא הלם את אישיותו הביישנית וגרם לו ללחץ נפשי רב. הוא נאלץ להסכים לכתוב יצירות להזמנות שלא תמיד היו לרוחו, על חשבון פרויקטים שבאמת רצה להשקיע בהם. ב-1912, סרגיי דיאגילב, אמרגן להקת המחול "בלט רוס", הזמין מדביסי מוזיקה לבלט חדש, שבו שלושה אוהבים צעירים רוקדים במגרש טניס עד שמטוס מתרסק עליהם. מסופר שדביסי פסק שהנושא "אידיוטי", והסכים להזמנה רק כאשר דיאגילב הכפיל את הסכום שהציע לו.

הבלט מורכב מסצנה אחת, בפארק מואר באורות מלאכותיים בשעת ערב. כדור טניס נוחת על הבמה. גבר צעיר בבגדי טניס נכנס לחפש אותו ואחריו נכנסות שתי נשים צעירות. שתי הנשים נמשכות אל הבחור הצעיר, וכל אחת רוקדת איתו בתורה. כאשר אחת רוקדת - האחרת מקנאה, ולהיפך. ברגע השיא השלושה רוקדים ומתגפפים כולם יחדיו. האידיליה נפסקת כאשר נוחת על הבמה כדור טניס נוסף והשלושה מסתלקים. בסופו של דבר נזנח רעיון המטוס מהתסריט המקורי.

המוזיקה מודרנית לחלוטין, מרהיבה במקורות ובהעזה שלה. בהתכתבות ביניהם, הציע סטרווינסקי לדביסי את השם "הפארק", אולם דביסי העדיף לקרוא ליצירה "משחקים". אכן, היצירה מלאה במשחקים ניסיוניים בקצב, בצורה ובתזמור. אין כאן מנגינות של ממש, אלא מוטיבים קצרים, רובם

מעין גלים, הנעטפים בשלל אפקטים תזמורתיים. דביסי משתמש בתזמורת גדולה במיוחד, לא באופן בומבסטי, אלא כאומן של צבע היודע להתאים את הגוון המדויק לכל חלק ביצירה.

היצירה נפתחת במבוא איטי ומסתורי, המפנה את מקומו תוך זמן קצר לחלק ריקודי מהיר, המהווה את רובה המכריע של היצירה. המוזיקה עוקבת אחר משחקי האהבה והקנאה של שלושת הגיבורים, עד לשיא האקסטטי הנקטע באבחה אחת. בביצוע קונצרטי, כמו זה שינגן הערב, אין המחול מוצג על הבמה, ולפנינו צלילים בלבד. אנו חופשיים לדמיין את מהלך הבלט בעצמנו, להמציא עלילות אחרות, או ליהנות מהמוזיקה הצבעונית בלי להישען על סיפור כלשהו.

הבלט בוצע בתיאטרון השאנז אליזה ב-15 במאי 1913. איתרע מזלה של היצירה ושבועיים לאחר מכן בוצעה בכורת "פולחן האביב" בידי אותה להקת מחול באותו תיאטרון פריזאי. הבלט של סטרווינסקי גרם לסקנדל כל כך גדול ו"משחקים" נשכחה. גם ביצועים קונצרטיים של היצירה בהמשך אותה שנה לא הביאו להתעניינות רבה בה. אולם, כמה עשורים לאחר מכן זכתה היצירה לעדנה מחודשת בזכות הדור הצעיר של מלחיני אירופה. המלחין אוליביה מסיאן, שהיה מעין "סנדק" של מלחיני האוונגרד, לימד את היצירה בכיתתו, שבה למד בין היתר המלחין והמנצח פייר בולז. בולז ראה ב"משחקים" יצירה מהפכנית, הישג רדיקלי שהקדים את זמנו, והעניק לה את המקום הראוי לה בקנון.

כתב: עודד שני-דור

מוריס ראוול (1875-1937): קונצ'רטו ברה מז'ור לפסנתר ליד שמאל ולתזמורת

כ-19 דקות

דברי הסבר:

הקונצ'רטו לפסנתר ליד שמאל הוזמן על ידי פאול ויטגנשטיין, פסנתרן אוסטרי שאיבד את זרוע הימנית בחזית הרוסית בחודשים הראשונים של מלחמת העולם הראשונה. ויטגנשטיין היה הבן השביעי של אחת המשפחות הנכבדות ביותר בווינה ואחיו של הפילוסוף לודוויג ויטגנשטיין. אחר המלחמה היה נחוש בדעתו לא לוותר על הקריירה שלו והקדיש מאמצים בלתי נלאים לפתח טכניקה מעוררת השתאות ביד שמאל. נכסיה של משפחתו אפשרו לו להזמין יצירות לנגינה ביד שמאל ממלחינים נודעים כפרוקופייב, הינדמית, בריטן וראוול. האתגר שהציב בפניו ויטגנשטיין ריתק את ראוול עד כדי כך שקטע את כתיבת הקונצ'רטו לפסנתר בסול מז'ור והקדיש את זמנו ללימוד יסודי של יצירות קודמות שנכתבו ליד שמאל.

ויטגנשטיין קיבל את יצירתו של ראוול ב-1931 והיה הסולן בביצוע הבכורה שלה ב-17 בינואר 1933 בפריז. הוא לא היה שלם לחלוטין עם היצירה והתעורר ויכוח בין השניים עקב דרישתו של ויטגנשטיין להכניס ביצירה שינויים. ראוול עמד על שלו ובסופו של דבר הכיר הפסנתרן ביצירת המופת של ראוול כ"יצירה גדולה".

זוהי אחת מיצירותיו הדרמטיות ביותר של ראוול. "ביצירה מעין זו", הסביר המלחין, "חיוני ליצור את הרחש שהמרקם אינו דליל מזה של תפקיד הכתוב לשתי הידיים. אי לכך, נקטתי בסגנון הקרוב יותר לסוג הרציני יותר של קונצ'רטו מסורתי. ייחודו בכך שאחרי חטיבה ראשונה בסגנון מסורתי זה מתחולל שינוי פתאומי ומתחילה מוזיקת ג'אז". בשלהי שנות העשרים של המאה העשרים התיידד ראוול עם ג'ורג' גרשווין. הוא אהב מאוד את המוזיקה של גרשווין ואת מוזיקת הג'אז של מועדוני הארלם שהמלחין האמריקאי הציג בפניו.

הקונצ'רטו כתוב בפרק ממושך אחד. הוא נפתח במעמקים החשוכים ביותר של התזמורת כשהקונטרבסון העגמומי משמיע את הנשוא הראשי. הקרנת עונת בנושא בלזי, שבהמשך יגשים את מלוא פוטנציאל הג'אז הטמון בו. קטע תזמורתי ארוך בעוצמה הולכת וגוברת יוצר ציפייה לכניסתה המאוחרת של הפסנתר. הפסנתרן מנגן לבדו קדנצה וירטואוזית, שופעת אקורדים וקטעי ג'אז, המשתרעת על פני המקלדת כולה. ראוול תיאר את הקטע כאילתור, אולם הוא כתוב בצורה מדוקדקת. המפעם (טמפו) מואץ באפיזודת הג'אז הבאה. "רק בהדרגה", כתב ראוול, "מתחווך כי

אפיזודת הג'אז בנויה מנשאי החטיבה הראשונה". הפסנתרן מוביל בקטע דמוי "מחול מוות". נושא הקרנות מפתחת היצירה מנוגן עתה על ידי בסון סולו, עם ליווי בלזי של תוף צד, תיבה סינית וחוצצרה מעומעמת. ראול חוזר על נושא זה בעקשנות גדלה והולכת והוא מככב בקדנצה האדירה והמסיימת.

כתבה: אורלי טל

לודוויג ואן בטהובן (1770-1827): סימפוניה מס' 6 בפה מז'ור, אופ' 68 ("הפסטורלית")

התעוררות רגשות עליצות בהגיענו לחיק הטבע: אלגרו מאו
נון טרופו
תמונה ליד הפלג: אנדנטה מולטו מוסו
מפגש עליז של איכרים: אלגרו
הסערה: אלגרו
שירת הועים, רגשות שמחה והודיה לאחר הסופה: אלגרטו

כ-40 דקות

דברי הסבר

בטהובן היה ידוע כאוהב טבע מושבע, והעדיף לשהות לבדו בחיק הטבע מאשר בחברת בני האדם. אחד מידידיו האנגלים כתב עליו: "...מעולם לא פגשתי אדם שפרחים או עננים מעניקים לו אושר כה רב!" הדוכסית תרזה פון ברנסוויק הוסיפה: "...הטבע היה לבטהובן המפלט היחיד בגבור עליו סערת רעיונותיו המוזיקליים".

ההלחנה לא באה לבטהובן בקלות. בטיולים הרגליים הארוכים מחוץ לכותלי ביתו, בשדות וביערות, תמיד נשא בכיסו פנקס קטן ועיפרון, ובכל פעם שעלה רעיון מוזיקלי במוחו היה משרבט אותו בפנקסו. משחזר לביתו היה מעתיקו על דף תווים, אולם עד אשר רעיון זה או אחר לבש צורה והשביע את רצונו של בטהובן, עבר הרעיון מטמורפוזות רבות.

חרף אהבתו הרבה לטבע, מפתיע לגלות כי בטהובן כתב מעט מאוד יצירות בהשראתו, למשל, הסונטה לפסנתר מס' 15 ברה מז'ור

אופ' 28 ("פסטורלית") משנת 1801. את הסימפוניה השישית, ה"פסטורלית", אכן הלחין בהשראת הטבע שכה אהב בעת ששהה בחודשי הקיץ של 1807 ו-1808 בעיירה הייליגנשטדט. כיום הייליגנשטדט היא פרבר של וינה, אולם באותה עת הייתה אזור כפרי מחוץ לעיר, שבו נהג בטהובן למצוא מפלט מחומה ומרעשיה של העיר. הסימפוניה עוסקת בהנאות הכפריות, בשמחות הפשוטות של בני הכפר וכן ביפי הטבע מחד לעומת אופיו הפראי והבלתי מרוסן בעת סערה מאידך. אולם, אין זו יצירה תוכניתית עם תיאורי טבע מדויקים בצלילים, כדוגמת "עונות השנה" מאת ויוולדי (-1741 1678). סימפוניה זו היא בעיקר פרי התרשמותיו של המלחין מן הטבע ומן הנוף. בעמוד הראשון של התוכנית לקונצרט הבכורה של היצירה, שהתקיים בווינה ב-22 בדצמבר 1808, כתב בטהובן: "סימפוניה פסטורלית, או זיכרונות מחיי הכפר (יותר הבעת רגשות מאשר ציור)". הוא סבר כי "ציור מוגזם בכלים מוזיקליים מאבד את האפקט שלו". למרות זאת, העניק המלחין כותרות משנה לפרקים, בעלות תוכן ציורי עתיר השראה.

כבר מההתחלה שולטים בסימפוניה השישית סולמות בהירים ואווריריים וכן מרקם התואם את מטרת היצירה. הנעימות משופעות במרווחים נעימים של טרצות וסקסטות (מרווחים בני שלושה ושישה צלילים) וכן בצלילים מוחזקים באריכות (drone), המאפיינים שירה עממית. הפרק הראשון, עם כותרת המשנה "התעוררות רגשות עליצות בהגיענו לחיק הטבע", מציג נושא פסטורלי אביבי. הפרק כולו משקף רגשות ותחושות בצלילים ושורה עליו אווירה נעימה ונינוחה.

הפרק השני, "תמונה ליד הפלג", מתאר תמונת טבע מעט יותר מדויקת: צלילי פכפוך המים בכלי הקשת הנמוכים, טרילים (סלסולים) המתארים את משחק קרני השמש והרוח, וגם קולות הזמיר, השָלוּ והקוקייה נשמעים לקראת סופו של הפרק.

הפרק השלישי מכונה "מפגש עליז של איכרים" ואווירתו שונה תכלית שינוי מזו של שני הפרקים הקודמים לו. זהו סקרצו מלא חיים, המשופע במקצבי מחול כפריים ובצלילים חדים של כלי נשיפה. לאחר חטיבת הטריו הריקודית שב הסקרצו במשנה מרץ.

הסערה הפורצת בפרק הרביעי קוטעת באחת את שמחת בני הכפר וצוברת תאוצה לכל אורך הפרק. הברקים, הרעמים והרוח המשתוללת מובעים בטרמולו (הרעדה) המקוטע של הצ'לי והקונטרבסים, במקצבים המהירים ובצלילים החדים של כל התזמורת, עד להתפרצות מרשימה בשיאה. עם שוך הסערה נרגעת האווירה בהדרגה.

הפרק המסיים, "שירת רועים, רגשות שמחה והודיה לאחר הסופה", מנוגן כהמשך לפרק הקודם, ללא הפסקה ביניהם. הוא נפתח בנגינת הקלרינט והקרן, הנשמעים ככלי נגינה של הרועים. יתר כלי התזמורת חוברים אליהם לכוראל חגיגי שופע אופטימיות, החותם את היצירה.

בטוהובן היה המחדש הגדול של מבנה הסימפוניה בתחילת המאה ה-19, והשפיע רבות על המלחינים שבאו בעקבותיו. תקצר היריעה מלתאר כאן את כל חידושיו בתחום זה, אולם אחד מהם בולט במיוחד ביצירה מקסימה זו: סימפוניה זו היא היחידה מבין תשע הסימפוניות שכתב שבה חרג המלחין מן הנוסחה המקובלת של סימפוניה בת ארבעה פרקים, והוסיף פרק חמישי.

צלילי חדיק

האומנים המשתתפים

איגו מצמאכר, מנצח

איגו מצמאכר מוכר ברחבי העולם בזכות מחויבותו לביצוע יצירות מהמאה ה-20 והמאה ה-21. כמנצח באולמות קונצרטים ובבתי אופרה, כמחבר ספרי עיון וכמנהל פסטיבלים, הוא מצליח להפוך מוזיקה חדשה למוכרת ולהפיח חיים חדשים ברפרטואר המוכר.

הוא מנצח בקביעות על תזמורות מובילות בעולם, בהן הפילהרמונית של וינה, תזמורת רדיו בוואריה, התזמורת הפילהרמונית של רדיו צרפת, הפילהרמונית של אוסלו, התזמורת הסימפונית של רדיו שוודיה, הפילהרמונית של לה סקאלה, תזמורת קליבלנד, הפילהרמונית הצ'כית, הסימפונית של וינה ואנסמבל מודרן.

בעונת הקונצרטים הנוכחית הוא מנצח על סימפוניות מאת מהלר בפלרמו ("התחייה") ובקלן (סימפוניה מס' 7), מוביל תוכנית של מוזיקה אמריקאית עם התזמורת הסימפונית הגרמנית של ברלין, ומחבר בין "שלוש ליטורגיות קטנות" מאת מסיאן לבין הסימפוניה מס' 13 ("באבי יאר") מאת שוסטקוביץ'. לא מכבר הוא חזר לאופרה הלאומית של פריז עם הפקה חדשה של "סאטיאגרהא" מאת פיליפ גלאס. הוא מנצח על יצירות רבות מאת הנס ורנר הנצ'ה בסן קרלו, בפרנקפורט, ובפסטיבל זלצבורג, ומוביל סדרות קונצרטים ברחבי וינה עם הסימפונית של וינה, תזמורת רדיו וינה, ואנסמבל קלאנגפורום וינה.

בעונת הקונצרט האחרונת איגו מצמאכר ניצח בין היתר על הפקות חדשות של אופרות מאת ריהם, אנסקו, מנו, ורדי, הנצה, ר' שטראוס ושוסטקוביץ'. הוא הוביל חמישה סוירים ברחבי אירופה עם תזמורת הנער ע"ש גוסטב מהלר. יחד עם תזמורת הרדיו של הנובר וכמה מקהלות מקומיות הוא הוביל ביצועים של "שירי גרה" מאת שנברג, הרקוויאם של ברליוז, הסימפוניה השמינית של מהלר, והמיסה של ברנשטין.

הדיסקוגרפיה הנרחבת של מצמאכר כוללת, בין היתר, את קונצרטי השנה החדשה בהמבורג בשנים 1999-2004, ביצוע הבכורה של הסימפוניה התשיעית של הנצה עם הפילהרמונית של ברלין, ואת יצירתו התזמורתית האחרונה של מסיאן, "ברקים על המעבר..." עם הפילהרמונית של וינה. לאחרונה יצאו לאור שתי הקלטות חדשות שלו עם אנסמבל מודרן.

זוהי הופעתו הראשונה עם הפילהרמונית הישראלית.

דניס קוז'וחין, פסנתרן

בעונת הקונצרטים הנוכחית הפסנתרן דניס קוז'וחין חוזר לרחיאל פסטיבל הול עם תזמורת פילהרמוניה, לאולם הקונצרטהבאו עם הפילהרמונית ההולנדית כחלק מסיוור קונצרטים לאומי עם מנצחם הראשי לורנצו ויטי, ולאולם מגרו באתונה, לביצוע מכלול הקונצ'רטי של רחמיניוב בכמה ערבים רצופים. בין ההופעות הבולטות הנוספות של קוז'וחין בעונה זו: הופעות בכורה עם התזמורת הסימפונית של טורונטו ומנצחה גוסטבו חימנו ועם התזמורת הסימפונית של בלטימור ומנצחה ג'ונת'ן היורד, תזמורת האלה, תזמורת רדיו שטוטגרט, התזמורת הלאומית של ליל, הסימפונית של איסלנד, וסיוור במזרח הרחוק הכולל הופעות עם התזמורת הסימפונית הלאומית של טאיוואן, הסימפונית של הונג קונג, ורסיטלים בפוהנג, טגו וטוקיו.

בעונת הקונצרטים האחרונות ניגן קוז'וחין כסולן עם הפילהרמונית של אוסלו, התזמורת הסימפונית NHK, הסימפונית הלאומית של וושינגטון, התזמורת הלאומית הדנית, קאמרה זלצבורג, התזמורת הפילהרמונית המלכותית, הסימפונית הסקוטית של ה-BBC, התזמורת הסימפונית של דאלאס, מלבורן וסן פרנסיסקו, הפילהרמונית המלכותית של שטוקהולם והתזמורת הסימפונית של קלן. בקונצרטים אלה ניגן תחת שרביטם של רפאל פאיארה, ריאן בנקרופט, אלן אלטינגלו, יאקוב הרושה, פאבו ירבי, כריסטיאן מצ'לאח, דניאל בארנבוים, האנו לינטו, סר סיימון ראטל, דליה סטסבקה, סאנטו-מתיאס רובל ואחרים. הוא הופיע גם ברסיטלים בקרנגי הול, אולם קונצרטהבאו, בזאר בבריסל, המוזיקפריין בווינה, הפילהרמוני בפריז ובקלן, הקונצרטהאוס בשטוקהולם, אולם פייר בולז בברלין ואולם ויגמור בלונדון. מלבד הופעותיו כפסנתרן, קוז'וחין החל להופיע בתור מנצח.

מאז זכייתו בתחרות המלכה אליזבת ב-2010 הופיע קוז'וחין עם הסימפונית של לונדון, תזמורת קונצרטהבאו המלכותית, הפילהרמונית של רוטרדם והתזמורת הממלכתית של ברלין. הוא מבוקש כנגן רסיטלים ומוזיקה קאמרית, ומופיע בפסטיבלים המובילים בעולם, לרבות הפסטיבלים בורביה, גשטאד, דרזדן, צינדלי וירושלים, כמו גם בפסטיבל הפרומס של ה-BBC.

הדיסקוגרפיה העשירה של קוז'וחין, אומן Pentatone, כוללת הקלטות ליצירות מאת מנדלסון, צ'ייקובסקי, גריג, ראוול וגרשווין.

דניס קוז'וחין הוא בוגר בית הספר למוזיקה המלכה סופיה במדריד, שם למד בהדרכתם של דמיטרי בשקירב וקלואדיו מרטינס-מהנר. לאחר שהשלים את לימודיו שם למד באקדמיה לפסנתר של אגם קומו, שם נעזר בהדרכתם של פו צונג, סטיניסלב יודיניץ', פיטר פרנקל, בוריס ברמן, צ'ארלס חזן ואנדראס שטייר, ובשטוטגרט עם קיריל גרשטיין.